

جایگاه ایران در شاخص‌های جهانی

متأسفانه حکومت ایران علاقه‌ای به این نوع مقایسه‌ها ندارد و هر جا که به نفع خودش نیست آمار جهانی را ساخته و پرداخته استکبار علیه ایران معرفی می‌کند.

سایت خبری پرسون- جایگاه ایران در مقایسه با سایر کشورها در حوزه‌های گوناگون چگونه است؟ سیر تحولات آن به سوی بهبودی است یا بد شدن؟ کتاب گزارش ملی توسعه، توسط موسسه پویش فکری توسعه، جایگاه ایران در شاخص‌های جهانی توسعه را مرور کرده است. این کتاب با حمایت اتاق بازرگانی ایران تهیه شده و آقای مرتضی درخشان و الهه شعبانی آفرانی با همکاری تعدادی دیگر از استادان دانشگاه زیر نظارت علمی دکتر محسن رنایی آن را نوشته‌اند.

واقعیت این است که حرف زدن مالیات ندارد. هر کس می‌تواند سخنانی کلی و بدون ارجاع به شاخص‌های عینی یا ذهنی که کمی شده باشند را بگوید و خود را بهترین معرفی کند. ولی این ادعاها تا هنگامی که به شاخص‌های دقیق و گویا و با عدد و رقم بیان نشوند هیچ ارزشی ندارند. از این رو است که طی چند دهه اخیر کوشش برای سنجش وجوه گوناگون و سمت و سوی تحولات هر جامعه‌ای در سطح جهانی آغاز شده است.

شاید بتوان گفت یکی از اولین نوع این سنجها، شاخص توسعه انسانی است که ترکیبی از سه عامل تولید ناخالص داخلی، امید به زندگی و سال‌های آموزش دیدن شهروندان است که جوامع را براساس این شاخص از کشورهای توسعه‌یافته یا کاملاً عقب‌مانده تقسیم‌بندی کرده‌اند.

این شاخص‌ها از چند جهت با ایراد جدی مواجه شده‌اند. اعتبار آنها، و یکسانی سنجش هر کدام در هر کشور، مفهوم آنها و وزن‌دهی به هر یک، و شرایط متفاوت کشورها از جمله این ایرادات است. به طور قطع کمتر شاخصی را می‌توان یافت که از یکی از این جهات ایراد نداشته باشد، ولی شاید یک نکته مهم است، و آن تغییرات این گونه شاخص‌ها است که روند کلی یک جامعه را نشان می‌دهد، حتی اگر موقعیت خاص آن جامعه را در میان سایر کشورها نشان ندهد.

در سال‌های اخیر، تعداد این شاخص‌ها به مرور زیادتر شده و زیر شاخص‌های بیشتری را شامل گردیده است. احتمالاً کوشیده‌اند که اصلاحاتی را در کیفیت سنجش آنها نیز به وجود آورند تا اعتبار آنها بیش‌تر شود. ارزیابی عملکردی هر نظام سیاسی و با دولتی بدون ارجاع به شاخص‌های قابل قبول ممکن نیست.

کتاب فوق کوشش ارزشمندی است که مجموعه‌ای از مهم‌ترین این شاخص‌ها را ذیل ۱۴ عنوان گوناگون گردآوری و تحلیل کرده است. در هر فصل ابتدا اهمیت و کلیت شاخص و اجزای آن را توضیح داده، سپس مرجع محاسبه‌کننده و روش محاسبه را شرح داده است، در مرحله بعد بدترین و بهترین کشورها را از حیث آن شاخص تحلیل کرده است، سپس وضعیت ایران را از حیث شاخص مذکور شرح داده و رتبه آن را در جهان معرفی کرده است. در همین چارچوب روند زمانی شاخص را در ایران ارایه کرده و مقایسه‌ای کلی از جایگاه ایران در اجزای شاخص را در میان کشورها برشمرده است.

در بخش بعد، مقایسه‌ای داخلی و ارزیابی عملکردی را برحسب سال و دوره‌های مدیریتی اجرایی کشور انجام داده، و سپس ایران را با اقتصادهای نوظهور و کشورهای نفتی و کشورهای نزدیک به رتبه ایران مقایسه کرده، و در پایان نیز شاخص مزبور را نقد و بررسی کرده و نقاط ضعف آن را برای استنتاج بیان کرده است.

به طور قطع همه کسانی که علاقه‌مند به مقایسه‌های تطبیقی و روندی و ارزیابی عملکردی از وضعیت کشور هستند، می‌توانند این کتاب را به عنوان یک مرجع قابل قبول، در کنار درست خود نگهداری کنند. مدیریت سیاسی کشور نیز باید بتواند عملکرد خود را براساس این شاخص‌ها توصیف و تحلیل کند. متأسفانه حکومت ایران علاقه‌ای به این نوع مقایسه‌ها ندارد و هر جا که به نفع خودش نیست آمار جهانی را ساخته و پرداخته استکبار علیه ایران معرفی می‌کند.

آمار برای سنجش عملکرد هر دولتی بسیار مهم است، ولی به همان میزان هم می‌توان با آن قلب واقعیت کرد. خوبی این شاخص‌ها این است که راه‌های قلب واقعیت با آمار را به نسبت محدود می‌کند.

البته فراموش نکنیم که آمار هم مثل نظرسنجی، فقط عدد و رقم نیست بلکه مهم‌تر از اعداد و ارقام که باید درست باشد، تحلیل و استنباط دقیق از آنها است. کتاب مزبور این ویژگی را دارد که خواننده را در استنتاج از شاخص‌ها محتاط می‌کند.

باید از حمایت‌کننده مالی و گروه تحقیق و ناظر علمی تشکر کرد که چنین متن مرجعی را در اختیار افکار عمومی و پژوهشگران قرار داده‌اند. این کتاب می‌تواند در پایان هر دوره ۴ ساله با اطلاعات جدید از شاخص‌های سنجیده شده به‌روز شود.

